

บทคัดย่อ

กฎหมายลำนํ้าระหว่างประเทศได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันตามความต้องการใช้นํ้าที่มีเพิ่มมากขึ้นของประชากร การใช้นํ้าในลำนํ้าระหว่างประเทศที่มีใช้เพื่อการเดินเรือเริ่มตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 และเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการใช้นํ้าที่มีใช้เพื่อการเดินเรือส่งผลให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องต้องพัฒนาปรับปรุงให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง การใช้นํ้าในลำนํ้าระหว่างประเทศกำหนดสิทธิและหน้าที่ในการใช้นํ้าคือการใช้นํ้าอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรมและเนื่องจากหลักการใช้นํ้านี้เป็นหลักเกณฑ์ที่มีความยืดหยุ่นสูงปรับเปลี่ยนไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทำให้หลักการใช้นํ้านี้ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่หลายประเด็นและหน้าที่ในการใช้นํ้าโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงนี้เป็นหน้าที่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และหน้าที่ในการให้ความร่วมมือประกอบด้วยหน้าที่ต่างๆดังนี้ หน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หน้าที่ในการปรึกษาหารือ หน้าที่ในการเจรจา หน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เมื่อรัฐริมฝั่งให้ความร่วมมือในการใช้ลำนํ้าระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อลำนํ้าระหว่างประเทศ

ประเทศในแม่น้ำโขงตอนล่างทั้ง 4 ประเทศมีความร่วมมือกันมาตั้งแต่ปีในอดีต ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995 ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆในระดับพหุภาคีซึ่งวัตถุประสงค์ของความตกลงแม่น้ำโขง 1995 จะแสดงถึงความตั้งใจของรัฐริมฝั่งที่จะร่วมมือกันในทุกสาขาทั้งการใช้ การจัดการและการอนุรักษ์นํ้าและทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศที่มีความยาวเป็นอันดับที่ 10 ของโลก ซึ่งมีต้นกำเนิดในที่ราบสูงทิเบตในประเทศจีนและไหลลงทางใต้ผ่านพม่า ไทย ลาว กัมพูชา และ เวียดนาม แม่น้ำโขงทำหน้าที่หล่อเลี้ยงประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณสองฟากฝั่งของแม่น้ำโขงมากกว่า 60 ล้านคน เนื่องจากแม่น้ำโขงเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดของโลก ประเทศทั้ง 6 ประเทศที่แม่น้ำโขงไหลผ่านมีความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของตน ทำให้ในปัจจุบันประเทศทั้ง 6 ประเทศมีความต้องการใช้นํ้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า การผันนํ้าไปใช้ในการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งความต้องการใช้นํ้าที่เพิ่มมากขึ้นนั้นอาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆในการใช้นํ้า เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหานํ้าท่วมและปัญหาปริมาณนํ้าไม่เพียงพอต่อความต้องการที่มีมากขึ้น เป็นต้น

ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน 1995 เป็นเพียงกรอบการทำงาน (framework) กว้างๆเพื่อให้รัฐภาคียอมรับและปฏิบัติตามหรือมาเจรจาตกลงกันในภายหลัง โดยในความตกลงแม่น้ำโขง 1995 จึงบัญญัติสิทธิและหน้าที่ของรัฐภาคีในการใช้นํ้าไว้ไม่ชัดเจน ซึ่ง

คณะกรรมการร่วมในคณะกรรมการแม่ข่ายได้จัดให้มีการประชุมและเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนตามความตกลงแม่ข่าย 1995 โดยออกมาเป็นระเบียบปฏิบัติเรื่องการบอกกล่าว การปรึกษาหารือล่วงหน้า ระเบียบปฏิบัติเรื่องการแลกเปลี่ยนและการใช้ร่วมกันซึ่งข้อมูลและข้อสารสนเทศ และระเบียบปฏิบัติเรื่องการติดตามตรวจสอบการใช้น้ำ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าเมื่อในความตกลงแม่ข่าย 1995 บัญญัติสิทธิและหน้าที่ของรัฐภาคีในการใช้น้ำไว้ไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความทำให้รัฐภาคีตีความสิทธิและหน้าที่ในการใช้น้ำเพื่อผลประโยชน์ในรัฐของตน ดังนั้นในการใช้น้ำของรัฐภาคีที่มีเพิ่มมากขึ้นทำให้ความตกลงแม่ข่าย 1995 ไม่สามารถควบคุมและแก้ไขปัญหาการใช้น้ำในโครงการต่างๆของรัฐภาคีได้ ซึ่งระเบียบปฏิบัติต่างๆที่ออกมานี้ในการประชุมต้องได้รับการลงคะแนนเสียงอย่างเป็นเอกฉันท์ ถ้าในการประชุมเจรจารัฐภาคีเห็นว่าถ้าลงคะแนนเสียงจะทำให้รัฐตนเสียเปรียบรัฐนั้นก็ไม่ได้ลงคะแนนเสียงเห็นด้วย ทำให้ระเบียบปฏิบัติยังไม่สามารถกำหนดให้ชัดเจนได้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทางด้านเทคนิค ดังนั้นระเบียบปฏิบัติต่างๆที่ออกมาไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนในความตกลงแม่ข่าย 1995 ได้